

Gładysz-Juścińska, Monika / Juściński, Marcin

Grób kultury wielbarskiej z Ewopola, powiat świdnicki

Archeologia Polski Środkowowschodniej 9, 285-289

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grób kultury wielbarskiej z Ewopola, powiat świdnicki

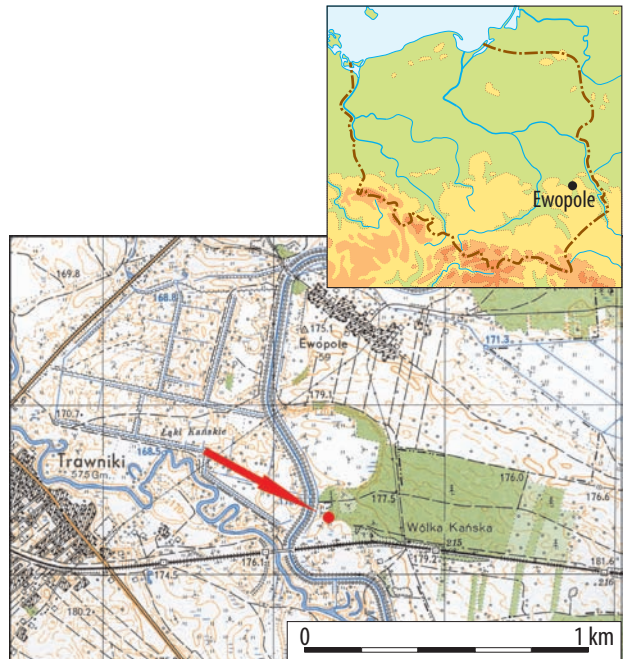
W sierpniu 2005 roku miały miejsce prace wykopaliskowe na stanowisku 40 w miejscowości Ewopole, gm. Trawniki. Badania były wynikiem przypadkowego odkrycia, jakiego dokonał pan Leszek Kokoszka, ornitolog-amator ze Świdnika, który w trakcie jednej ze swoich wędrówek po okolicznych lasach znalazł fragmenty ceramiki, spalone kości i brązową sprzączkę. Zabytki te zostały przez niego przekazane do Instytutu Archeologii UMCS w Lublinie¹. Jednocześnie zorganizowano weryfikację terenową w celu ustalenia dokładnej lokalizacji miejsca znalezienia zabytków. Po przybyciu na stanowisko ustalono, że pochodzą one z nory wykopanej przez lisa, w której wypełnisku zebrano jeszcze kilkanaście fragmentów ceramiki i spalone kości. Odkrycie to, zasugerowało możliwość istnienia w tym miejscu większej ilości grobów i stało się pretekstem do podjęcia badań archeologicznych.

Stanowisko znajduje się na zalesionym stoku niewielkiego piaszczystego cypla, wchodzącego od strony wschodniej w dolinę Wieprza. Ulokowane jest ok. 150 m na wschód od kanału Wieprz-Krzna (ryc. 1). Z relacji miejscowych mieszkańców wiadomo, że w czasie II wojny światowej cypel ten wykorzystywany był jako umocniony przyczółek broniący oddalonego o 300 m mostu na Wieprzu. Świadectwem tych wydarzeń są ślady okopów nadal widoczne w obrębie granic wyniesienia. Rokowało to daleko idące zniszczenie obiektu.

W trakcie przeprowadzonych badań, mimo trudności w związku z obecnością dość gęsto rosnących drzew, sprawdzono wykopami sondażowymi obszar o powierzchni 263,75 m² (ryc. 2).

W obrębie przebadanej przestrzeni odkryto 4 obiekty oraz warstwę destrukcyjną z dużą ilością polepy.

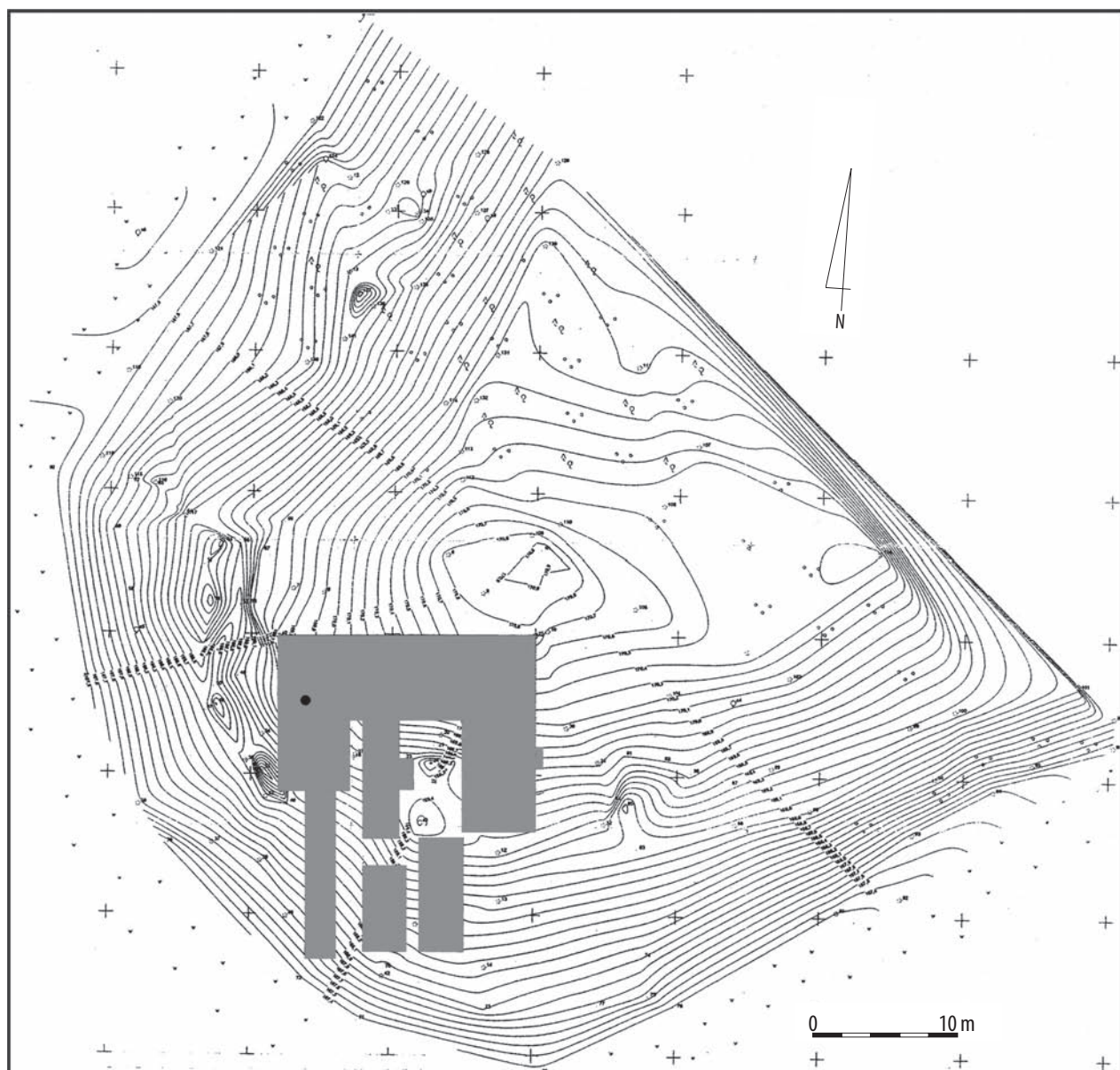
¹ Za co jesteśmy Mu niezmiernie wdzięczni.

Ryc. 1. Ewopole, pow. świdnicki. Lokalizacja stanowiska 40 (fragment mapy: 136.43 Trawniki, skala 1 : 25 000. Wydawca – Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne, Rzeszów 1977). Opracowali: M. Juściński, M. Juran.

Fig. 1. Ewopole, Świdnik district. Location of site 40 (fragment of map 136.43 Trawniki, 1 : 25 000. Publisher – Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne, Rzeszów 1977). Edited by M. Juściński, M. Juran.

Obiekty 1 i 2 okazały się pozostałościami palenisk, o czym świadczy warstwa spalenizny oraz przepalane kamienie granitowe odkryte w ich wypełniskach. Tylko w obiekcie 1 odkryto materiał archeologiczny w postaci jednego silnie przepalonego i trudnego do określenia fragmentu ceramiki. Obiekt 3 reprezentował sobą zaciemnienie o bliżej nieokreślonej funkcji. Wbrew oczekiwaniom nie stwierdzono obecności in-

Ryc. 2. Ewopole, pow. świdnicki, stan. 40. Obszar objęty badaniami z prawdopodobną lokalizacją grobu kultury wielbarskiej. Na podrysie planu sytuacyjno-wysokościowo G. Prusa z 2005 r. opracował M. Juściński.

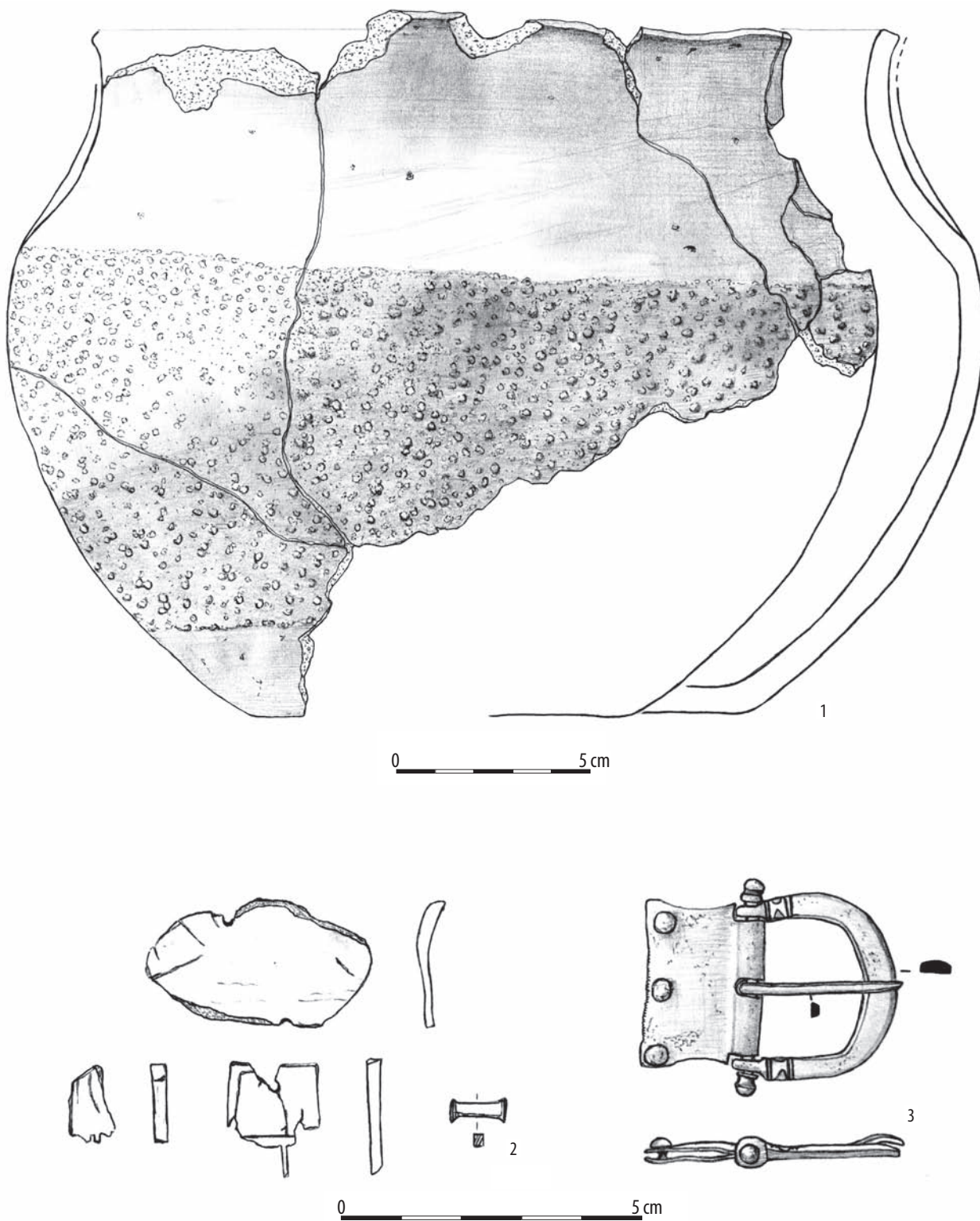
Fig. 2. Ewopole, Świdnik district, site 40. Area covered by excavations with possible location of a Wielbark Culture grave. Edited by M. Juściński on the hypsometric plan made by G. Prus, 2005.

nych grobów kultury wielbarskiej², co pozwala wnioskować, że odkryty przypadkowo obiekt, któremu nadano numer 4, jest pojedynczym pochówkiem tej kultury na stanowisku³.

² Zanotowano jedynie obecność pojedynczych „luźno” znalezionych fragmentów ceramiki kultury wielbarskiej.

³ Na stanowisku stwierdzono również obecność nielicznych materiałów z epoki eneolitu (kultur: lubelsko-wołyńskiej, pucharów lejkowatych i amfor kulistych) oraz epoki brązu (kultury trzcinieckiej).

Próba ustalenia formy grobu nie przyniosła rezultatu, ponieważ został on całkowicie zniszczony przez norę i liczne tunele wykopane przez lisa. Jego prawdopodobną lokalizację można było określić jedynie na podstawie największego nagromadzenia drobnych przepalonych kości i nielicznych fragmentów ceramiki. Na podstawie materiału znalezionego wcześniej oraz pozyskanego w trakcie badań, można stwierdzić, iż był to grób ciałałpalny, w którym znajdowała się lepiona ręcznie popielnica, wykonana z brązu sprzączka oraz fragmenty grzebienia z poroża i jeden brązowy nit.

Ryc. 3. Ewopole, pow. świdnicki, stan. 40. Wyposażenie grobu kultury wielbarskiej: 1 – naczynie; 2 – fragmenty grzebienia; 3 – sprzączka. Rys. M. Gładysz-Juścińska, M. Juściński.

Fig. 3. Ewopole, Świdnik district, site 40. Artefacts from a Wielbark Culture grave: 1 – vessel; 2 – fragments of a comb; 3 – buckle. Drawn by M. Gładysz-Juścińska, M. Juściński.

Naczynie gliniane zachowało się jedynie w fragmentach (ryc. 3: 1). Jego wysokość w przybliżeniu wynosi 18,5 cm, średnica wylewu 17,7 cm, średnica dna 9,5 cm, największa wydatność brzuśca dochodzi do 22 cm. Jest to naczynie misowate, słabo profilowane o zaokrąglonym brzuścu, którego największa wydatność znajduje się w przybliżeniu na 1/3 wysokości naczynia. Wylew delikatnie wychylony na zewnątrz, brzeg prosty o grubości 5 mm. Naczynie ma barwę brunatną, w górnej partii oraz części przydennej jest silnie wygładzone, brzusiec został schropowacony. Popielnicę można zaliczyć do naczyń misowatych grupy VIA wg R. Wołagiewicza (1993, s. 14, tabl. 17). Tego typu naczynia w kulturze wielbarskiej datowane są na fazy B₂/C₁ – D, z największą częstotliwością występowania w fazie B₂/C₁ i malejącą w fazach późniejszych (tamże, s. 26).

Dobrze zachowana sprzączka (ryc. 3: 3) ma dwudzielną konstrukcję z D-kształtną ramą o wysokości 31 mm, długości wraz z osią 27 mm, szerokości 4-6 mm i grubości 2 mm. Rama lekko facetowana przy brzegu i zdobiona w rejonie osi małymi metopami. Oś sprzączki zakończona małymi profilowanymi główkami. Sprzączka zaopatrzona w skuwkę, która ma w przybliżeniu prostokątny kształt, o krótszych bokach lekko wgiętych do środka. Tkwią w niej trzy nity o okrągłych główkach i średnicy 3,5 mm. Na dłuższej krawędzi, skuwka jest zdobiona delikatnymi nacięciami. Długość sprzączki ze skuwką wynosi 42 mm, szerokość skuwki 25 mm. Według typologii R. Madydy-Legutko (1986, tabl. 9: 17, 18) można ją umieścić w grupie D, wśród typów D17-18. Sprzączki D17 datowane są w kulturze wielbarskiej na fazy B₂/C₁-C_{1b}. Również typ D18 można umieścić w obrębie fazy C₁ (tamże, s. 30, 35).

Całość wyposażenia uzupełniały fragmenty przepalonego na stosie grzebienia z poroża (ryc. 3: 2). Można jedynie stwierdzić, że był to egzemplarz trójwarstwowy łączony wykonanymi z brązu nitami.

Na podstawie analizy inwentarza, grób można datować ogólnie na fazę C₁ okresu rzymskiego.

Opisywany obiekt należy łączyć z najstarszym horyzontem pojawienia się na Lubelszczyźnie kultury wielbarskiej. Jej najstarsze materiały zarejestrowano w północnej i wschodniej części regionu, w tym głównie wzdłuż prawego brzegu Wieprza (A. Kokowski 1991, s. 187-188). Stanowisko w Ewopolu znajduje się stosunkowo blisko (około 10-11 km) znanego już w literaturze niewielkiego cmentarzyska w Jaszczowie, pow. łęczyński, gdzie odkryto dwa groby wielbarskie w tym jeden datowany na fazę B₂/C₁-C_{1a} (A. Kokowski 1991, s. 118-120) oraz w Łęcznej, m. pow., w której natrafiono na 4 groby, w tym jeden łączony z fazą B₂/C₁ (A. Kokowski 1991, s. 128-129). Stanowiska te wraz z luźnym znaleziskiem z Krzczenia, pow. łęczyński, (A. Kokowski 1990) tworzą swego rodzaju niewielkie skupienie wczesnych materiałów wielbarskich w rejonie środkowego Wieprza. Stanowią one wraz z odkrytym w Ewopolu grobem ślad przejścia lub ewentualnie krótkiego pobytu na tych terenach ludności kultury wielbarskiej, która przemieszczała się od końca II w. n.e. w kierunku południowo-wschodnim. Pozostałości rozproszonego osadnictwa oraz obecność jedynie niewielkich cmentarzysk z nielicznymi grobami takich jak Jaszczów i Łęczna świadczą, że pobyt na tym obszarze był najprawdopodobniej traktowany jedynie jako etap przejściowy (A. Kokowski 2005, s. 247).

Literatura

<p>Kokowski Andrzej
1990 <i>Paciorek z Krzczenia w woj. lubelskim</i>. W: Lubelskie materiały archeologiczne, t. 3, red. J. Gurba. Lublin, s. 45-48 [Lubelskie Materiały Archeologiczne 3].
1991 <i>Lubelszczyzna w młodszy okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim</i>. Lublin. Lubelskie Materiały Archeologiczne 4.
2005 <i>Starożytna Polska. Od trzeciego stulecia przed narodzeniem Chrystusa do schyłku starożytności</i>. Warszawa.</p> | <p>Madyda-Legutko Renata
1986 <i>Gürtelschnallen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum</i>. British Archeological Report. International series 360. Oxford.
Wołagiewicz Ryszard
1993 <i>Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a Morzem Czarnym</i>. Szczecin.</p> |
|--|--|

A Wielbark Culture grave from Ewopole, Świdnik district

/summary/

In August 2005, materials from a destroyed Wielbark Culture grave were brought to the Institute of Archaeology at UMCS. They were accidentally uncovered at a sandy promontory within the limits of Ewopole village, Świdnik district (Fig. 1). Excavations carried out at the place of discovery showed that it was a single cremation grave, badly damaged by burrows dug by foxes. The inventory included: and urn of the VIA group

according to R. Wołagiewicz (Fig. 2: 1), a bronze buckle of the D17-18 type (Fig. 2: 3) according to R. Madyda-Legutko, and fragments of a charred tripartite comb (Fig. 2: 2). The analysis of the inventory allows us to date the grave generally to phase C₁ of the Roman Period and connect it with the horizon of single findings associated with the appearance of the Wielbark Culture in the Lublin region.

Mgr Monika Gładysz-Juścińska

Mgr Marcin Juściński

Instytut Archeologii UMCS

Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4

20-031 Lublin

farsoes@wp.pl